

VIGGO KELSTRUP

Viggo Kelstrup blev født i 1907 og fungerede gennem 43 år som landsbylæge i Malling. Erindringer er indsendt af Beder-Malling Egnsarkiv.

FORORD

I de følgende afsnit fortæller landsbylægen Viggo Kelstrup om sin lægegerning i Malling fra 1937 til 1980 – i alt 43 år. Han er født i Velling, 22. februar 1907, som ligger ved Ringkøbing. Da faderen, som var præst, fik embede i Beder flyttede de dertil, hvor han gik i Beder skole og fik sin studentereksamen på Katedralskolen i Aarhus. Han blev gift i 1936 i Beder Kirke efter at have været forlovet i otte år. Hans tilkommende havde været pige på præstegården.

1. maj 1970 gik han i kompagniskab med sønnen Klaus og sammen byggede de nuværende flotte lægehus, som blev indviet februar 1974. Viggo Kelstrup praktiserede indtil 1980. Han døde 31. marts 1987 80 år gammel. Det er en levende beskrivelse af lægegerningen i datidens Danmark, som ikke ligner den nye tid her i 2004, hvor dette er nedfældet. Man kan roligt sige, at læger fra hans årgang skulle kunne det hele. Når der blev kaldt skulle man være der og

klare ærterne. Lægen var også landsbyens store mand, som alle agtede og så op til. Viggo Kelstrup er en levende fortæller, som erindrer mange ting – både de sjove og de mindre sjove. I hans tid er der jo sket en mængde af nye opfindelser inden for lægevidenskaben til gode for hele menneskeligheden, og der sker stadig nyt, men lad os nu læse om hvordan det var dengang.

KANDIDAT

For mange år siden forærede min mor mig et maleri af den barmhjertelige samaritan. Som I ved samlede samaritanen den syge op og hjalp ham. Det er jo lidt bibelhistorie, som mange vel husker. Det var malet af Joachim Skovgaard, ham der dekorerede Viborg Domkirke. Det var meget rørende af hende og det har lige siden hængt over mit skrivebord. Under dette billede hænger et andet – Bredgade 62 – men det er ikke Bredgade i Malling, men fra København, som var et stort palæ, indgangen var meget høj, men meget smal og det kunne godt være lidt symbolsk, for det der foregik inde bag den, det høje skulle stå for de unge mennesker, der troppede op med idealerne, og det smalle, den vanskelige port at komme igennem, var indgangen til Anatomisk Institut, så det her med den barmhjertelige samaritan, der ligger lidt forud, før det rigtig kunne praktiseres.

Om selve studiet vil jeg ikke sige så forfærdelig meget. Der sad en mand ved et bord med et stort fuldkæg og spiste sin frokost og bordet var grønt. På bordet lå nogle sedler, som var spørgsmål, som skulle besvares. Mange ikke mig, vendte sedlen og sagde, vi kommer igen næste år. Det var i 1933. Jeg dumpede ikke der, men et andet sted og skulle gå om. Vi var 92 der forsøgte sig og de 58 måtte på den igen. Efter otte år fik jeg min lægeeksamen en sommerdag i 1934. Min kammerat, Arne Jessen, senere øjenlæge i Aarhus. Vi fik pæne karakterer, og dette fejrede vi med en sodavand på en lille beværtning, som lå tværs over for Rigshospitalet.

Som lægeaspirant var man rundt på de forskellige sygehuse, så allerede dagen efter havde jeg min turnus på Tønder Sygehus. Fra Tønder kan jeg huske en mand, som kun talte tysk, jeg skulle skrive journal på ham, jeg har aldrig været et sproggeni, og da han dagen efter talte dansk til mig, blev jeg lidt muggen.

Der var patienter, som havde deltaget i 1. verdenskrig og stadig havde efterveer af deres oplevelser. Det var ret ubehageligt.

Derefter kom jeg til Herning Sygehus og blev anbragt på epidemiafdelingen, og jeg kan huske overlægen deroppe sagde, Værsgo den afdeling er din. Jeg havde godt nok set nogle med børnelammelser (polio) før, men lå de på stribe og jeg måtte klare det hele. Jeg fik lært meget om børnelammelse på dette tidspunkt, i dag er der gudskelov ingen, der bliver ramt af den sygdom grundet vaccination.

Fra Herning kom jeg på Rigshospitalet – på fødeafdelingen – jeg skulle lære at føde børn og det kom mig til stor hjælp senere i mit virke. Jeg har da født nogle stykker. Unge læger har i dag ikke denne erfaring, man fik. Der er jo ingen hjemmefødsler mere. Senere kom jeg på medicinsk afdeling samme sted, man blev kostet lidt med, men lærte utroligt meget.

En dag dukkede ganske pludselig en mand fra Vesthimmerland op, som spurgte om jeg ikke kunne tænke mig at blive hans hjælpelæge i Haverslev, det lå lige vest for Rold Skov. Det lød spændende og jeg sagde mange tak. Derom i det følgende kapitel.

BARSKÉ DAGE

Jeg kan huske jeg kørte fra Arden Station øst for Rold skov en mørk vinteraften gennem skoven, og jeg tænkte her lades alt håb ude. Jeg havde aldrig været ude i praksis før og den i Haverslev var kæmpestor. Her kendte de ikke noget til Arbejdstilsynet. Otte dage efter min tiltrædelse tog cheflægen og hans hustru på ferie på Sicilien. Nu kunne jeg ellers gøre, hvad der passede mig. Jeg sled og slæbte fra den årle morgen til langt hen på natten. Der skulle også skrives journaler og der var stakkevis.

For det meste var vi enige, men en gang måtte jeg slå i bordet. Jeg ville hjem og giftes det var Store Bededag, men han ville have jeg kom tilbage om lørdagen. Jeg blev gift i Beder Kirke. Vi havde været forlovet i otte år, så det var ikke for tidligt. Min kone tog med hjem til Haverslev og siden med til Tønder Sygehus, hvor jeg skulle være 1. reservelæge et par år, men sådan kom det slet ikke til at

gå. For læge Kroman fra Malling ville gerne have ferie og håbede vi kunne varetage hans job i det tidsrum. Det passede os godt, da vi havde en nyfødt, som kunne blive passet på præstegården.

Her vil jeg lige fortælle en episode fra dette vikariat. Tidligt en morgen troppede nogle folk op og fortalte, at der løb en kvinde rundt med en kniv i Østerskoven. Jeg kendte ikke noget til Marie og Frederiksen i Østerskoven. Jeg tog afsted og gik ind i soveværelset, hvor Marie sad stor og mægtig med sin bølgehat på hovedet. Jeg var godt nok borte mand i knibe, men der skete ikke noget. Marie og jeg blev senere gode venner, skønt hun måtte nogle ture på Statshospitalet en gang imellem.

Man var jo fattig og havde en kæmpegæld efter datidens forhold, så der måtte spares, hvor spares kunne. Jeg kunne tjene to kroner ved at cykle til Tulstrup i stedet for at leje bil. Men jeg blev fanget af atmosfæren af Malling og omegn. Jeg sagde til Kroman, at jeg var interesseret, hvis muligheden bød, Han var godt nok kun 58 år. Så vi tog til Tønder igen for atter at fortsætte som 1. reservelæge, som jeg skulle bestride de følgende år.

FAST BOPÆL MALLING

Kun få måneder efter kontaktede Kroman mig og spurgte om jeg stadig var interesseret. Jeg greb chancen med begge hænder og 1. oktober 1937 blev jeg Mallings praktiserende læge gennem 43 år. Vi startede i et tomt hus Den første nat sov jeg i konsultationen. Der var ikke et møbel. Vi havde et lille venteværelse, hvor der kunne sidde seks personer, konsultationen var endnu mindre. Laboratoriet var vindueskarmen. Det var først i 1954, vi fik større lokaler efter stort pres fra min kone.

Bredgade 29 blev bopælen. Dengang startede min kone og jeg med at have døgnvagt dag ud og dag ind, og der var ikke noget med samarbejde med nabokollegerne i Solbjerg og Tranbjerg, men jeg fik hurtigt oprettet et samarbejde, som fungerede. Det havde ikke interesseret læge Kroman.

Gennem hele min lægegerning har jeg kun fået fjernet min blindtarm, ellers havde jeg ikke en eneste sygedag. Uden min kone kunne det slet ikke have

ladet sig gøre. Hun måtte træde til, selv om hun havde en stor børneflokk at passe

TANDLÆGE

Dengang gik folk ikke til tandlæge som nu. Skulle en tand ud gik man til doktoren. Her vender jeg tilbage til Haverslev, hvor cheflægen gav mig ordre til at trække en tand ud på en rutebilchauffør. Klarer du det godt, får du mange kunder, for han vil anbefale dig til alle sine passagerer. Det gik fint, og jeg fik god reklame, så hver torsdag i nabobyen Suldrup kunne folk møde op, hvis en tand skulle ud. Det var bare op på trinbrættet og haps uden bedøvelse.

En anden episode var her i Malling, hvor Vidundersmeden, som boede på Øvlevej kom med sin søn Evald for at få fjernet en tand. Jeg fik fat på min kone, som holdt masken til bedøvelse, men pludselig gled drengen ned fra stolen og lå på gulvet. Jeg snuppede tanden da han lå på gulvet, men det skulle jeg aldrig have gjort for den store smed blev stiktosset og gav mig en skideballe. Evald vågnede og havde ikke mærket noget, men for eftertiden spændte jeg patienterne fast og forældrene måtte blive i venteværelset. Det skal siges til Vidundersmedens ros, at han derefter blev en af mine mest trofaste patienter resten af hans dage.

En dag kom Mads nede fra Mejerivej, hans datter kaldte vi Skridt-Katrine, fordi hun altid havde grueligt travlt, når hun skulle gennem byen, jeg skal have ryddet munden og det skal gå stærkt, sagde han. Hvorfor sådan et hastværk, jo ellers falder den ud. Han havde kun en tand, så det var den hurtigste tandudtrækning jeg har haft.

SYGDOMMENE

En overgang var det på mode, at man skulle have undersøgt sit maveindhold, med en slange, som skulle hales op og ned, og så skulle folk have prøvemåltider. I disse tilfælde skulle min viv altid være til stede. Det var den rene tortur, som heldigvis snart forsvandt.

Sygdomme som difteritis, kopper, børnelammelse eksisterer ikke mere i kongeriget, da vacciner er blevet opdaget, heldigvis.

Her vil jeg nævne et eksempel som jeg havde inde på livet. En lille pige havde fået dobbeltsidig lungebetændelse, og det var næsten en dødsdom og det fortalte jeg forældrene, men vi kan prøve det nye der er kommet frem. Det fik jeg lov til uden jeg havde de store forhåbninger. Hun fik en indsprøjtning, og da jeg kom næste dag, sad hun og legede. Det var et mirakel. Det var penicillinets indtog.

En anden episode var et besøg hos nogle gamle mennesker. Jeg havde selvfølgelig rene hænder, alt var sterilt. I deres vognport hang en svinetarm fyldt med en mug, og de fortalte, at det skulle lægges på en bullen finger. De er ikke rigtig kloge, men kort efter var manden rask, så det var en vis form for penicillin i denne tarm.

En anden gang jeg besøgte et agtværdigt ægtepar som var meget respekterede og flittige kirkegængere. Manden var meget syg, det var før vidundermedicinen, og jeg gjorde alt hvad jeg kunne gøre og jeg sagde, at nu kunne jeg ikke gøre mere, så vi måtte sætte vores lid til ham der, det var et billede af Kristus som gik på vandet. Mange hjem havde et sådant religiøst motiv hængende. Manden kom sig og blev rask, men jeg så dem aldrig siden, de har nok anset mig som komplet uduelig som læge. Dette har undret mig meget og jeg aldrig senere brugt deslige henvisninger.

Jeg springer lidt i tider og steder, men om en fødsel langt ude på heden skal her fortælles. Jeg blev tilkaldt af manden, og jordemoderen var ankommet. Det var spændende for en nybagt læge, idet det var skrålag, som jeg aldrig havde prøvet før. Da fødslen ikke var gået i gang, tog jeg hjem og læste i fagbogen om skråleje, men ringede alligevel til overlægen i Farsø, om han kunne give mig et par tips. Det bedste er, at du kommer herind, grinede han. Nej, den klarer jeg selv. Jeg tog tilbage. Fik konen op på stuebordet, Manden skulle holde det ene ben og jeg det andet. Hun fik narkose af jordemoderen, men så drattede manden om på gulvet, besvimet. Jeg fik ham samlet op og sendt væk, og så klarede vi fødslen uden problemer. Man var lidt stolt over, at man kunne klare problemerne og lærte af det.

STORE AFSTANDE

Som landsbylæge havde man et stort domæne at passe. Både sommer og vinter, og det var ikke altid lige spændende. Jeg husker en aften, hvor der var et vældigt uvejr. Jeg havde vagten i Solbjerg og blev kaldt ud til et sted mellem Fastrup og Vitved. Der var et sygt barn med høj feber. Jeg kørte via Aarhus, da snevejret kunne blokere alle veje. Manden stod ved Solbjerg kro og ventede på mig, og så travede vi i bælgmørke og mandshøje snedriver ud til det syge barn, som jeg fik behandlet og så samme vej tilbage. Manden fulgte mig godt tilbage til Solbjerg kro og så tilbage over Aarhus. Der var ikke gået en halv time efter min hjemkomst, da naboen til ham, jeg havde været ved, også havde et sygt barn. Så var det samme vej frem og tilbage i det uvejr. Senere på natten havde jeg også en tur til Tulstrup, og her må jeg sige, at da var jeg kørt ned og sov resten af dagen.

En anden gang jeg skulle til Hørret også i et snevejr der sagde spar to. Gamle Viktor fra plejehjemmet ville gerne med at hjælpe til, hvis det gik galt. Vi kunne ikke køre på vejen, så vi måtte køre på pløjemarken. Jeg må her indrømme, at jeg kørte temmelig stærkt inden vi blev standset af en stor snedrive, så sneen stod op ad forruden, men havde undgået en stor pæl, så det kunne have gået grueligt galt. Frem kom vi, men Viktor ville aldrig mere køre med mig. Han havde fået nok.

En anden tur, den gik vist til Ask, så vidt jeg husker. Vi havde mange vinterdage dengang, og det var også snevejr på denne tur. Knud fra Vejlgården, han var altid hjælpsom, ville køre mig dertil i kane. Da vi kom til Tulstrupsvinget væltede vi og blev passeret af Kirkholt i Solbjerg, men som også væltede. Sikken et postyr.

Når vi nu snakker om vintervejr må jeg nævne en af de værste. Den gik til Rokballe nede i Vilhelmsborgskoven. Her boede en lille nervøs herre, jeg kendte lidt til ham i forvejen og der skulle ikke meget til før jeg blev kontaktet. Konen ringede og sagde, at det var helt galt med manden. Jeg havde godt nok en vis mistanke, men jobbet kaldte. Johansen fra slagteriudsalget kørte mig derud. Jeg gik med den ret tunge lægetaske gennem et modbydeligt vejr, og der var langt at gå. Da jeg ankom, var han slet ikke hjemme. Han var gået en tur i

skoven. Da blev jeg gram i hu og sagde, at jeg i hvert fald ikke mere ville komme til Rokballe.

En anden tur gik til Skåde til et par unge mennesker, som jeg havde kendt gennem længere tid fra Malling. De var lige blevet gift og havde indrettet et nysseligt lille hjem ovenpå en villa i Skåde. Da jeg kom derud, var det hele smadret, hele møblementet var pindebrænde og de var hønefulde begge to. Jo oplevelserne var mange. Man skulle være til tjeneste, når der blev kaldt. Det kan man ikke byde en læge i dag, hvor der jo ikke mere findes en rigtig gammeldags landsbylæge, men selvfølgelig var tiderne anderledes med de mange bøndergårde.

ALDRIG RÅDVILD

Til tider opstår situationer, hvor man må bevare roen og ikke tabe hovedet. Her er et lille eksempel. En sommermorgen blev jeg kaldt til Norsminde kro. En mand havde fået kæben af led, havde åbenbart gabt over de her flasker, for han var godt bedugget. Han stod og lænede sig op ad et af skurene dernede. Jeg havde læst et sted, at man kunne få den på plads ved at give dem en på siden af hovedet. Som sagt så gjort fik han et slag med fynd og klem, og kæben kom på plads. Han var ikke herude fra, men fra Aarhus og jeg har aldrig hørt fra ham siden. Jeg har aldrig brugt dette middel siden.

BESÆTTELSEN

Det er mest pudsige oplevelser, jeg husker fra besættelsen. Tyskerne havde taget landbrugsskolen, og jeg og dyrlægen skulle hente pas, for at vi kunne forlade byen. Da vi kom ind, var der et stort billede af Hitler, dyrlægen gik rundt med hænderne på ryggen. Ham har jeg da set før har du ikke. Jeg måtte tysse ham ned. Vi gik til gymnastik i landboskolens gymnastiksal, men måtte passere de såkaldte spanske ryttere for at komme ind. Dyrlægen mente det var den rene Maginotlinje. Der blev også en gang skudt en kalv, fordi tyskerne troede at det var en spion, der luskede rundt på marken.

Den sjoveste historie stammer også fra krigens tid. Jeg havde haft besøg af landposten Jacobsen, som havde fået trukket en tand ud. Nok en tand. Da han var gået, gik jeg ind til konen i spisestuen og fik lidt erstatningskaffe. Pludselig

lød et stort brag inde fra konsultationsstuen, det er en bombe, tænkte jeg. Jeg for af sted og inde på tandlægestolen stod en hest, en rigtig levende hest. Hessellund Jensen fra Starupgård havde holdt oppe ved Brugsen, hvor hesten af en eller grund var blevet forskrækket og ville hjem og det skulle gå stærkt så i svinget ved den gamle lægebolig røg den gennem vinduet i stedet for. Det er den eneste gang jeg og selvfølgelig hesten kom i avisen. Jeg slæbte hesten ud og ringede til dyrlægen. Jo den historie skabte stor moro i Malling.

Det var barske tider. En gang fik vi et læs brunkul hjem, klokken var tre om natten og det øsregnede, men pludselig dukkede folk op alle vegne fra for at hente brunkul. Vi fik dog selv et par sække, men det kunne næsten ikke brænde, fordi det var så vådt. En engelsk flyvemaskine styrtede ned imellem Tunø og Norsminde, og jeg blev kaldt ned til de her englændere, der var vist fem, men de fejlede ikke noget større. Jeg var ikke klar over, at man altså skulle have gjort noget for eksempel kørt dem til Kommunehospitalet, så de endte nok som krigsfanger. Det svipsede altså for mig og har naget mig senere. Det er let at være bagklog. Ellers må jeg sige, at der var et stort sammenhold her i Malling under hele krigen.

ET GODT LIV

46 år som den barmhjertige samaritan og deraf de 43 år, som landsbylæge her i Malling har været en spændende epoke, hvor cirka 99 1/2 procent har været tilfredse patienter. I 1970 kom min søn, som udklækket læge her til Malling, som medejer. Malling blev jo fordoblet sidst i 60'erne og deraf mange nye patienter. Han havde jo de nymodens ideer og blev foregangsmanden bag det nye lægehus, som blev indviet februar 1974.

Viggo Kelstrup sluttede sin lægegerning i 1980 og sønnen Klaus fortsatte indtil 2003, hvor han holdt og overlod lægehuset til andre. Lægefamilien Kelstrup er gået over i mindernes album, men et godt minde.